

DRAGAN VAJGAND

Srednja škola prosvetne struke, Sombor

"Agroinstitut" PK "Sombor"

Mentor: prof. KARLO VAJGAND

FAMILIJA SOVICA U OKOLINI SOMBORA, SA OSVRTOM NA
VREME JAVLJANJA U ZAVISNOSTI OD EKOLOŠKIH FAKTORA

Opredelio sam se da u ovom radu obradim familiju sovica. Od 14 familija čije predstavnike imam u zbirci opredelio sam se za ovu jer je najbrojnija i najzanimljivija među noćnim leptirima. Sovice imaju karakteristične šare na prednjim krilima. One se sastoje od "Bubrežaste", "prstenaste", i "klinaste mrlje" koje se nalaze između poprečne pruge i jedne talasaste linije blizu spoljašnjeg ruba krila. Zadnja krila su najčešće svetlijia od prednjih a retko su živo obojena. Bez obzira na boju prednjih krila sovice su uvek prilagodjene okolini te se danju teško zapažaju. Od 102 vrste koje sam sakupio 83 lete noću, 3 samo danju, 7 noću i danju a za 9 vrsta nemam podataka.

Imaju masivno zdepasto telo. Često na grudnom delu, ali mnogo puta i na zatku imaju podižeće dlakave štitnike, koji imaju zaštitnu ulogu. Sovice imaju dobro razvijenu sisaljku. U ishrani leptira važnu ulogu ima E vitamin koji je neophodan za sazrevanje jaja. Ženke polažu od 200 - 3000 jaja. Stadijum larve traje različito i praćen je sa pet presvlačenja. Gusenice su često polifagne. Preobraze se u lutke na biljkama ili ispod biljnih ostataka, a kad lutke prezimljuju ovaj stadijum može trajati i do osam meseci. Sovice se razvijaju potpunim preobražajem. Najčešće imaju 1 - 2 generacije godišnje.

Sovice su važne štetočine u poljoprivredi i šumarstvu. U zavisnosti od načina na koji oštećuju biljke sovice delimo na podgrizajuće i lisne. Od važnijih podgrizajućih sovica sakupio sam Scotia Segetum

Schiff, Scotia exclamationis L, Scotia epsilon Hufn, Noctua pronuba L, i Amathes C-nigrum L. Od važnijih lisnih sovica imam: Mamastra brassicae L, Mamastra pleracea L, Autographa gamma L i Chloridea viriplaca Hufn.

Zanimljive su sovice koje vrše migratorne letove, a to su Scotia epsilon Hufn i Autographa gamma L. Kako su ove dve vrste i štetne njihove migracije se posebno prate jer se mogu pojaviti iznenada i izazvati velike štete.

Neke od vrsta koje sam sakupio su užeg rasprostranjenja, a to su Callogonia virgo Tr, Cucullia chamomillae Schiff koje nalazimo samo u Bačkoj, Sremu i istočnoj Slavoniji u većem broju, zatim Calophasia casta Bkn koja je zabeležena samo u Madjarskoj i južnoj Austriji.

Meliana stenoptera Stgr se javlja samo u južnim delovima Alpa i u Madjarskoj na velikim tršćacima, Cucullia fraudatrix V je zabeležena na malo mesta u južnim delovima Madjarske kao veoma retka: Mesogona oxalina Hbn javlja se češće samo u dolinama reka inače je retka. Kod nekih vrsta ishrana gusenica je ograničila mesto raspostranjenja leptira. Od tih vrsta sakupio sam Arsilonche albivenosa Goeze, zbog biljaka močvarnog terena: Eustrotia olivana Schiff je vezana za trave sa močvarnog zemljišta: Nonargia typhae Thnbg vezana je za rogoz i trsku a Mythymna conigera Schiff je vezana za šumsku jagodu. Zanimljive su i vrste koje se uvek pojavljuju u manjem broju raštrkano pa su zbog toga redje. Takve su: Noctua janthina Sciff i Cucullia artemisiae Hufn. Zanimljive su i vrste Scoliopteryx libatrix L i Hypena rostralis L čijij se leptiri mogu javiti u svim mesecima tokom godine.

Zahvaljujući tome što beležim podatke o vremenu javljanja leptira sovica i njihovih larvi, koje sam i sam odgajao i uporedjujući te podatke sa podacima iz literature zapazio sam da je njihovo javljanje u toku godine neravnomerno. Vreme javljanja leptira prikazao sam na spektru javljanja, a broj vrsta larvi i leptira uporedio sam sa

srednjom mesečnom temperaturom i srednjom mesečnom količinom padavina. Rezultat ovog uporedjivanja prikazao sam na dijagramu. Na dijagramu se vidi da krivulja broja vrsta leptira prati krivulju srednje mesečne temperature, a krivulja broja vrste gusenica prati krivulju srednje mesečne količine padavina. Prema tome biološki ciklus razvoja sovica je u vezi sa promenama ekoloških faktora. Najoptimalniji uslovi za javljanje leptira sovica su u VIII mesecu pri srednjoj mesečnoj temperaturi od 21°C i srednjoj mesečnoj količini padavina od 43 mm. Maksimalna pojava larvi je u IX mesecu pri srednjoj mesečnoj temperaturi od 17°C i srednjoj mesečnoj količini padavina od 40 mm.

Obzirom na velike probleme koje sam imao oko sakupljanja sovica, literature, narodnih imena i ostalog mislim da sav uloženi trud nije uzaludan i da će doprineti boljem poznavanju familije sovica i prisustva njenih predstavnika u okolini Sombora.